

ми по эмоциональной шкале фрагментами сообщения. Смена напряженной, мрачной музыки на воодушевляющую, приятную, спокойную ли динамичную призвана вселять оптимизм, веру в то, что все происходит к лучшему, любые трагические события обязательно закончатся хорошо.

Таким образом, стратегия моделирования оптимизма является важнейшим инструментом формирования эмоциональной атмосферы в травмирующей ситуации, так как становится активирующим механизмом нивелирования страха и паники в обществе.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ССЫЛКИ

1. Пильгун Е. В. Семантика и прагматика кризисного дискурса : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Минск, 2019.
2. Кризисный дискурс Энциклопедия «Дискурсология» С. 136-139 с. 136-137
3. Kołtan J. Afterword: What Solidarity of the Future? // Solidarity and the Crisis of Trust. Gdansk, 2016.
4. Юрнов М. Ю. Эмоциональная атмосфера общества как объект политологического исследования: постановка проблемы. М.: ГУ ВШЭ, 2007.

ДАСЛЕДАВАННЕ ЗАПАЗЫЧВАННЯ Ў МЕЖАХ ЭКАЛІНГВІСТЫЧНАГА ПАДЫХОДУ

THE STUDY OF BORROWING IN THE CONTEXT OF ECOLINGUISTICS

М.У. Гуль

М.У. Hul

Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна,
Брэст, Беларусь, *boxformail35@mail.ru*
Brest State A. S. Pushkin University,
Brest, Belarus, *boxformail35@mail.ru*

У артыкуле разглядаецца сутнасць моўнай экалогіі (экалінгвістыкі) і яе асноўныя прынцыпы. Запазычванне разумеецца ў шырокім кантэксце моўнай інтэрферэнцыі (згодна з У. Вайнрайхам). Абгрунтоўваецца неабходнасць вывучэння працэсу запазычвання ў межах экалінгвістычнага падыходу.

Ключавыя словы: запазычванне; маўленне; мова; моўны кантакт; экалінгвістыка.

The article dwells on the essence of language ecology (ecolinguistics) and its basic principles. Borrowing is understood in the context of language interference (according to U. Weinreich). The necessity of studying the process of borrowing within the framework of ecolinguistics is asserted.

Keywords: borrowing; speech; language; language contact; ecolinguistics.

Традыцыйна ўзнікненне экалінгвістычных уяўленняў звязваюць з імем Вільгельма Гумбалта, які быў упэўнены, што праз моўную разнастайнасць узбагачаюцца нашы веды пра свет і пашыраецца дыяпазон чалавечага існавання. В. Гумбалт адмоўна ставіўся да сцвярджэнняў, што мовы патрэбныя толькі для зносін і было б лепш, калі б усе народы размаўлялі на адной і той жа мове.

Тэрмін “моўная экалогія” (“language ecology”) быў прапанаваны нарвежска-амерыканскім лінгвістам Эйнарам Хаўгенам у 1972 г. Гэты тэрмін разумеецца як вывучэнне ўзаемадзеяння паміж пэўнай мовай і яе асяроддзем [1, с. 57]. Можна падумаць, што асяроддзе – гэта той свет рэфэрэнтаў, да якога мова забяспечвае паказальнік. Аднак гэта асяроддзе не мовы, а яе лексікона і граматыкі. Асяроддзе ж пэўнай мовы – гэта тое грамадства, тыя людзі, якія ёй карыстаюцца. Мова існуе толькі ў свядомасці карыстальнікаў і функцыянуе толькі ў адносінах карыстальнікаў адзін да аднаго і да прыроды, г.зн. да іх сацыяльнага і фізічнага асяроддзя.

На думку Э. Хаўгена, экалогія асяроддзя мае два аспекты: псіхалагічны і сацыялагічны. Псіхалагічны аспект датычыцца мовы ў тым выглядзе, у якім яна існуе ў свядомасці карыстальніка, як ён/яна выкарыстоўвае яе для разумення рэчаіснасці. Гэты аспект таксама ахоплівае адносіны карыстальніка да мовы, а таксама ўзаемадзеянне гэтай мовы з іншымі мовамі, якімі ён/яна валодае. Сацыялагічны аспект апісвае тое, як мова выкарыстоўваецца для зносін паміж людзьмі. Гэты кампанент уключае такія аспекты, як калі, дзе і чаму выкарыстоўваецца ці не выкарыстоўваецца мова і як гэта датычыцца сацыяльных паводзін карыстальніка. Моўная экалогія ў першую чаргу вызначаецца тымі, хто яе вывучае, выкарыстоўвае і перадае іншым. Такім чынам, экалогія мовы засяроджана на грамадскім і культурным узаемадзеянні.

Біялагічнае (мова падобная да жывога арганізма), інструментальнае (мова – прылад для камунікацыі) і структурнае разуменне мовы (мова – арганізаваная цэласнасць) з’яўляюцца метафарамі. Э. Хаўген лічыць, што трэба пазбавіцца метафарычнасці і разглядаць мову ў першую чаргу як аспект паводзін чалавека. Паводзіны з’яўляюцца дуалістычным феноменам: гэта і тое, што скіравана вонкі – дзеянне, і тое, што мае ўнутраны патэнцыял – кампетэнцыя [1, с. 58]. Мовы вывучаюцца ў дзеянні, але зробленыя абагульненні датычаць кампетэнцыі.

Новы падыход да разумення мовы называлі па-рознаму: моўная экалогія, лінгвістычная экалогія, экалінгвістыка, але больш важным выяўляецца тое, што ў наступныя дзесяцігоддзі ідэі Э. Хаўгена актыўна развіваліся і дапаўняліся. Так, прафесар Марк Гарнер бачыць вялікія магчымасці ў экалагічным падыходзе, але для таго, каб ён быў

плённым, трэба скарыстаць экалагічную філасофію для апісання і тлумачэння мовы. Экалагічнае мысленне датычыцца тых з'яў, што маюць наступныя характарыстыкі 1) халістычнасць; 2) дынамічнасць; 3) інтэрактыўнасць; 4) размяшчэнне ў адной лакацыі [2, с. 95].

1. Халістычная характарыстыка гаворыць аб тым, што экалагічнае мысленне аналізуе складаная сутнасці і сістэмы. Мова – гэта вынік складанага ўзаемадзеяння грамадства, культуры і камунікацыі.

2. Прынцып дынамізму дазваляе па-іншаму трактаваць працэс параджэння выказванняў. Па-першае, на сутнасць выказвання ўплываюць шматлікія фактары. Па-другое, пры маўленні людзі часта робяць памылкі і няправільна ўжываюць словы. Па-трэцяе, людзі карыстаюцца ўзорамі (патэрнамі) у залежнасці ад сітуацыі, але не будуць выказванні згодна з правіламі. Дынамічная сітуацыя відавочна характарызуецца інтэрактыўнасцю.

3. Экалагічны падыход мае на ўвазе засяроджанысць на ўзаемадзеянні. На працягу доўгага часу даследаваліся найперш моўныя факты, а не маўленне. З экалагічнага ж пункту гледжання мова існуе толькі таму, што людзям патрэбна ўзаемадзейнічаць паміж сабой, а гэта немагчыма без мовы.

4. Важнай з'яўляецца і лакальная характарыстыка. Усе з'явы, у тым ліку і лінгвістычныя, існуюць у пэўнай прасторы і ў пэўным часе, у пэўным асяроддзі, якія з'яўляюцца іх неад'емнай часткай.

Экалагічны падыход дазваляе па-новаму ўбачыць і даследаваць лінгвістычныя з'явы, у тым ліку і працэс запазычвання. Некаторы час ў русістыцы і беларусістыцы панавалі погляды Л.П. Крысіна, які разумее запазычванне як працэс перамяшчэння розных элементаў з адной мовы ў іншую, у выніку якога засвойваюцца пэўныя адзінкі розных моўных узроўняў – фаналагічнага, марфалагічнага, лексічнага, семантычнага і сінтаксічнага. Вынікам гэтага працэсу з'яўляюцца розныя віды запазычанняў: 1) лексічнае – запазычванне слова, найбольш часты выпадак; 2) запазычванне фанемы, самы рэдкі від; 3) запазычванне марфемы; 4) сінтаксічнае запазычванне – уплыў іншамоўных сінтаксічных канструкцый на пабудову фразы; 5) семантычнае запазычванне (з'яўленне новага значэння пад уплывам іншамоўнага ўзору) [3, с. 108–109]. Экалагічны падыход дазваляе пераадолець механістычнасць гэтай трактоўкі і вывучыць працэс запазычвання з улікам шматлікіх пазамоўных фактараў.

У сучасным мовазнаўстве запазычванне часта разглядаецца ў шырокім кантэксце моўнай інтэрферэнцыі. Зыходнай кропкай аналізу з'яўляецца разуменне таго, што кантакт адбываецца не паміж мовамі як асобнымі ўтварэннямі. Моўны кантакт адбываецца ў свядомасці індывіда, ён/яна карыстаецца напераменку дзвюма ці некалькімі мовамі.

Практыка папераменнага выкрарыстання дзвюх моў называецца двухмоўем, а асобы, якія яе ажыццяўляюць – двухмоўнымі. Выпадкі адхілення ад нормаў любой мовы (у выніку моўнага кантакта) з’яўляюцца з’явамі інтэрферэнцыі. Паняцце інтэрферэнцыі мае на ўвазе перабудову мадэлей, якая ўзнікае пад уздзеяннем увядзення іншамоўных элементаў у тыя галіны мовы, якія характарызуюцца высокай структурнай арганізацыяй (фанетыка, марфалогія, сінтаксіс, некаторыя раздзелы слоўніка) [4, с. 22]. У галіне лексікі У. Вайнрайх дапускае магчымасць запазычвання, калі элемент пераносіцца з адной мовы ў іншую, але і ў гэтай сферы таксама існуе верагоднасць перабудовы мадэлей, г.зн. інтэрферэнцыі [4, с. 23].

Поўнае апісанне інтэрферэнцыі магчыма толькі з улікам пазамоўных фактараў. Некаторыя з гэтых фактараў звязаны з адносінамі двухмоўнага індывіда да тых моў, якія ён прыводзіць у стан кантакта (агульнае валоданне вербальнымі сродкамі, ступень валодання мовамі, спосаб іх вывучэння, адносіны да іх і інш.). Калі ў кантакце ўдзельнічаюць групы двухмоўных індывідаў, з’яўляецца цэлы шэраг фактараў – памер двухмоўнай групы і яе сацыякультурная гамагеннасць ці дыферэнцыяцыя; стэрэатыпныя адносіны да кожнай з дзвюх моў; адносіны да культуры кожнай з дзвюх моўных супольнасцей [4, с. 25].

Безумоўна, вывучэнне інтэрферэнцыі і запазычвання як часткі гэтага працэсу ў кантэксце экалагічнага мыслення адкрывае шырокія магчымасці для даследчыка. Халістычнасць дазваляе зразумець, што ўвядзенне новага элемента ў сістэму (напрыклад, іншамоўнага афікса ў сістэму словаўтварэння) прывядзе да змен у сістэме, а іншамоўны элемент не будзе з’яўляцца нейкім механічным дапаўненнем. Прынцып дынамічнасці, па-першае, тлумачыць варыятыўнасць новых элементаў, якія прыходзяць у мову; па-другое, робіць зразумелым той факт, што іншамоўныя элементы схільныя да змен ужо ў мове-рэцыпіенце. Інтэрактыўнасць сведчыць аб тым, што іншамоўныя элементы пачынаюць выкарыстоўвацца ў маўленні, а пры рэгулярным ўжыванні становяцца моўнымі з’явамі. Прынцып лакальнасці дазваляе выявіць час, шлях і спосаб запазычвання.

Такім чынам, інтэрферэнцыю і запазычванне як частку гэтага працэсу мэтазгодна зразумець і аналізаваць толькі ў шырокім псіхалагічным і сацыякультурным кантэксце з улікам прынцыпаў экалагічнага мыслення.

Артыкул напісаны ў ходзе выканання НДР “Лінгвістычная бяспека ва ўмовах глабалізацыі: выклікі запазычвання з іншых моў (на прыкладзе сучаснай беларускай мовы)” у межах гранта Беларускага рэспубліканскага фонда фундаментальных даследаванняў, нумар

БІБЛІАГРАФІЧНЫЯ СПАСЫЛКІ

1. Haugen, E. The Ecology of Language // *Ecolinguistics Reader : Language, Ecology and Environment* / ed. by A. Fill, P. Mühlhäusler. London. New York : Continuum, 2001.
2. Garner, M. Language ecology as linguistic theory // *Kajian Linguistik dan Sastra*. – 2005. № 17 (33).
3. Крысин, Л. П. К определению терминов “заимствование” и “заимствованное слово” // Развитие лексики современного русского языка / АН СССР. Ин-т рус. яз. ; под ред. Е. А. Земской [и др.]. – М, 1965.
4. Вайнрайх, У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования. – Благовещенск : БГК им. И. А. Бодуэна де Куртене, 2000.

НАМЕК КАК РАЗНОВИДНОСТЬ ТАКТИКИ СОДЕРЖАТЕЛЬНОГО ОТВЕТА ПРИ НАРУШЕНИИ ГРАНИЦ ЛИЧНОГО ПРОСТРАНСТВА СОБЕСЕДНИКА

INKLING AS A FULL ANSWER TYPE OF REACTION TO PRIVACY INVASION

А.В. Жупинская

A. Zhupinskaya

Минский государственный лингвистический университет,
Минск, Беларусь, annzup@mail.ru
Minsk State Linguistic University,
Minsk, Belarus, annzup@mail.ru

В работе на материале русско- и англоязычных медийных интервью исследуется намек как разновидность содержательного ответа на вопрос, нарушающий границы личного пространства интервьюируемого. Устанавливаются характерные особенности данной тактики, проводится ее разграничение с тактикой шутки.

Ключевые слова: медийное интервью; вторжение в личное пространство; содержательный ответ; намек; тактика шутки.

The article studies inkling as a type of answer to privacy invasion question on the basis of Russian and English media interviews. The author states inkling characteristics and differentiate it from the joke tactic.

Keywords: media interview; privacy invasion; full answer; inkling; joke tactic.

Медийный диалог, одним из ведущих жанров которого является интервью, предполагает определенное тематическое регулирование, включающее ограничения, налагаемые на обсуждение некоторого круга слишком личных, неприятных или потенциально опасных тем. Данные ограничения основываются как на бытующих в обществе нормах мора-